

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-2

BRNO 2018

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 59
Volume 59

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce

Uherské Hradiště, Mariánské náměstí. Falzum arabské mince z druhé poloviny 8. století (obr. 81, str. 277).

Cover Photography

Uherské Hradiště, Mariánské náměstí (Square). Falsum of the Arabic coin from the 2nd half of the 8th century (Fig. 81, Pg. 277).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2018
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2018 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

V 2. polovině 20. století (80. léta?) došlo k odstranění původní kamenné dlažby a k předláždění zkoumaného prostoru pomocí asfaltu a pásů z kamenných ploten tvořících čtvercový rastr (Kolařík 2016).

Václav Kolařík

Literatura

Doležel, J. 1993: Záchrané výzkumy ve středověkém jádře a předměstích města Ivančic (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1991, 79–81.

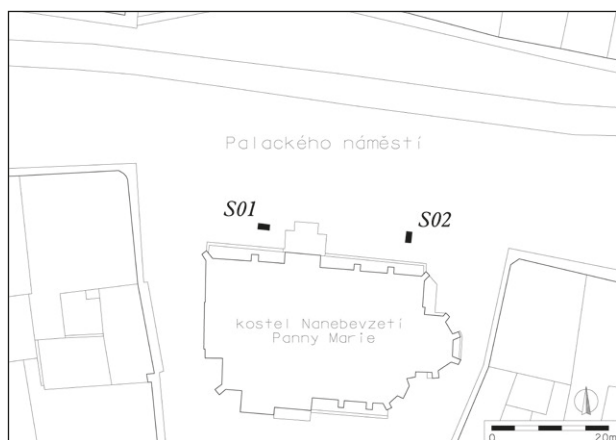
Kolařík, V. 2016: *Ivančice, Palackého náměstí. Zjišťovací archeologický výzkum*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 8/16. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.

Kos, P. 2013: Ivančice (k. ú. Ivančice a k. ú. Kounické předměstí, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 54(2), 194–198.

Resumé

Ivančice (Bez. Brno-venkov), Palackého náměstí (Platz), Parz. Nr. 3163/1. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Friedhof. Rettungsgrabung.

Die Grabung wurde durch die vorbereitete Rekonstruktion einer Partie des Platzes Palackého náměstí, und zwar bei der Kirche Mariä Himmelfahrt, ausgelöst. Es wurde der Forschungsziel erfolgt, Belege der Besiedlung oder Bestattung entweder zu bestätigen oder zu widerlegen. Vor allem ging es um die Bestattungen rings um die Kirche, die vom Bau berührt werden könnten. Im Vorsprung vor dem Bauanfang sollte den Ergebnissen nach eine Rettungsgrabung durchgeführt werden.

Obr. 49. Ivančice. Palackého náměstí (A051/2016).

Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 49. Ivančice. Palackého náměstí (Platz). Bezeichnung der Grabungsfäche.

JAMOLICE (OKR. ZNOJMO)

Hrad Templštejn. Vrcholný středověk. Hrad. Záchranný výzkum.

V roce 2017 realizovala společnost Archaia Brno, z. ú., ve spolupráci s archeologickým pracovištěm Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Brně záchranný archeologický výzkum doprovázející zpřístupnění a základní statické zajištění zříceniny hradu Templštejna. Výzkum se zaměřil na tři větší dílčí plochy, a to v prostoru vstupu do areálu a v severní a severovýchodní straně jádra hradu. Kromě těchto rozsahem větších výkopů byly začistěny a dokumentovány i drobné výkopy po odstraňování pařezů, případně podél doplňovaných zdí (obr. 50). Hrad byl postaven na sklonku 13. století řádem Templářů, zanikl pak snad někdy po polovině 16. století (Plaček 2001, 637–639).

Prostor samotné brány (sonda S1) byl rozdělen celkem do čtyř sektorů (A–D), přičemž exkavovány byly sektory A a D. Sektor A se nachází v jižní části brány při samotném vstupu. Zachycena zde byla dvě nároží brány a samotná příčná zeď procházející v ose V–Z. V rámci příčné zdi byly odkryty dvě kapsy po trámech, které byly posléze zazděny. Při dolním východním rohu zdi byl zachycen kanálek, který měl za účel odvodnit vyšší části brány tak, aby zde nedocházelo k nežádoucí kumulaci vody. Při západní špaletě brány byl zachycen i úskok zdiva, který teoreticky může souviset s konstrukcí vstupu. Veškerá zdiva zachycená v sektoru A jsou stavebně současná, i když některé jejich základové partie nejsou provázány na rozdíl od vyšších částí zdiva. Situaci v sektoru A můžeme interpretovat jako samotné čelo brány. Nejedná se tedy o uvažovanou vlní jámu. Ta, pokud by ji brána obsahovala, by se nacházela v dosud nezkoumaném sektoru B, případně C. Zásyp v sektoru A sestával převážně ze zahliněné suti s pouze ojedinělými archeologickými nálezy (obr. 51).

Sektor D se nachází v severní části brány při jejím ústí na plošinu před pilířovitou bránu. Úkolem výzkumu zde bylo srovnat terén do přiměřeného sklonu tak, aby vyhovoval budoucí komunikaci. Kromě suťových vrstev, které byly převážně prosty nálezů, se podařilo zachytit i zahliněnou úroveň suti, která obsahovala nálezy datovatelné do 15. století, včetně mince z konce 14. století a několika zlomků komorových kachlů. Zajímavá je část komorového kachle s výjevem lva s mládětem, což je narážka na biblické zmrtvýchvstání, kdy lev probouzí svým dechem třetí den lvicí mrtvě porozená mláďata. Ze stavebních pozůstatků se zde podařilo zachytit část spadlého úseku kamenného zdiva a západně od něho spadlý rozrušený blok cihelného zdiva. Spadlé zdivo původně pravděpodobně stálo východně od sondy.

Dokumentační práce se dotkly i samotného jádra hradu. V místě dosud jediného známého vstupu byl celý prostor začištěn a recentní zášpy byly vybrány až na úroveň původní dlažby (sonda S2). Zdá se, že tento prostor byl již v minulosti vyklizen. Dochovaná výška prostoru je 1,5 m při šířce 1,4 m (obr. 52). Celý vstup má podobu jednoduchého kulisovitěho prostupu v hlavní hradbě, špalety vnější zárubně jsou jednoduše vyzděné s malým odskokem, ovšem i za použití pískovců. Na vnitřní straně, směrem do jádra, nebyla žádná patrná úprava špalet zárubně. Celý průchod byl původně zaomítán, jak dokazují zbytky omítky v dolních partiích špalet. Průchod byl opatřen dlažbou z velkých placáků, přičemž na několika místech, při severním a jižním okraji, byla dlažba narušena. Patrně k tomu došlo při recentním odhalování průchodu. Ve špaletách průchodu se podařilo zachytit i detaily po původním uzavření. Ve výšce 1 m od dlažby průchodu se nachází naproti sobě, ihned za odskokem vnější zárubně, dvě kapsy. Jedná se o relikt pro uložení závory, ta byla uložena v hlubší východní pochvě a přetažením se zakládala do mělké západní kapsy. Další kapsa, která patrně souvisela se závorou, se nacházela ve východní špaletě, na stejném místě jako předchozí, ale pouze ve výšce 20 cm nad dlažbou. Jelikož se na protilehlé straně podobná kapsa nenachází, můžeme snad uvažovat, že souvisela se závorou, která se nacházela přímo na dveřích a ukládala se pouze na jednu stranu. Logicky bychom pak panty mohli předpokládat na východní straně dveří. Ovšem jediný další pozorovatelný detail se nachází na východní špaletě zárubně, kde je patrný drobný otvor po blíže neznámém železném prvku.

Další práce se dotkly severovýchodního rohu hradního jádra. Zde byly odstraněny pařezy náleto- vých křovin, které zasahovaly i do větších hloubek. Vzhledem k tomu, že severovýchodní část hlavní hradby jádra trpí statickými poruchami, byl suťový zásep v těchto místech částečně srovnán. Na vnitřním úseku severní hradby jádra byla nalezena druhá konzola a zomítaný výklenek, na který navazovala dochovaná omítka. Zdá se, že konzoly snad původně nesly strop a směrem k příčce, která byla odhalena východně od popisované situace, se nacházelo schodiště se zomítaným a zalíčeným výklenkem pro světelný zdroj.

O patro výše než popisované konstrukce byl při severozápadním rohu začištěn dnes v jádru jediný dochovaný otvor v hradbě, dříve považovaný za okno. Nicméně se původně jednalo o průchod na prevět či podobný arkýř. Případné krákorce nebo konzoly na vnější straně se nedochovaly. Délka niky se rovná síle hlavní hradby v těchto místech (2,2 m), přičemž šířka byla okolo 0,9 m. Ve východní špaletě se dochovala na severní straně pouze ve zdivu vyprofilovaná zárubeň dveřního otvoru směrem ven. Bezprostředně

na ni navazuje kapsa pro závoru, která se nachází ve výšce 1 m nad podlahou. Tato kapsa patrně sloužila pro závoru upevněnou přímo na dveřích a dveře měly tudíž nejspíše panty na západní straně. Podobná, ale mnohem hlubší (60 cm oproti předchozí 15 cm) kapsa se nacházela ve špatně dochované západní špaletě. Ani tato kapsa nemá ve druhé špaletě pokračování. Závoru se tudíž zasunovala pouze do konstrukce na dveřích. Podlaha niky průchodu byla jednoduchá pouze maltou srovnaná úroveň zdiva. Můžeme předpokládat, že původně se zde nacházela prkenná podlaha, po které jsme ale nenalezli žádné stopy. Stejně tak jsou v nice pouze v náznaku dochovány omítky. Vzhledem ke spáře mezi zárubní a samotným zdivem a spárami, které na tomto úseku zdiva sledujeme na starších fotografiích, se můžeme domnívat, že tento otvor vznikl snad dodatečně, či byl nějak upravován.

Částečně byla také začištěna příčka mezi severní a východní budovou jádra, byl zde odstraněn pařez. V příčce se podařilo nalézt vrchol segmentového záklenku, který uzavíral průchod mezi suterénní prostorem v severní budově a suterénem ve východním stavení. Samotný průchod měl šíři skoro 1,4 m, přičemž zárubně průchodu snížily světlost na 90 cm. Samotná příčka má šíři 1,5 m, a je orientována ve směru V–Z. Prostor záklenku je zaplněn sutí pouze ve svrchní části, přibližně 0,5 m je volný.

Při vnitřním úseku východní části obvodového zdiva došlo k částečnému srovnání terénu po odstranění náleto- vých křovin a pařezů. Při těchto pracích byly objeveny tři trámové kapsy o středních rozměrech 25 × 28 × 35 cm při rozestupech 75 cm. Tyto kapsy dobře dokumentují úroveň stropu východní budovy.

Dosud učiněné poznatky lokálně velice rozmnožily naše znalosti o hradě Templštějně a jeho vývoji a potvrdily nutnost a oprávněnost provádění záchranného archeologického výzkumu při udržovacích, vyklízcích a konzervačních pracích na lokalitě. Pokud budou záchranné práce na zřícenině dále pokračovat, bude na ně navazovat i záchranný archeologický výzkum.

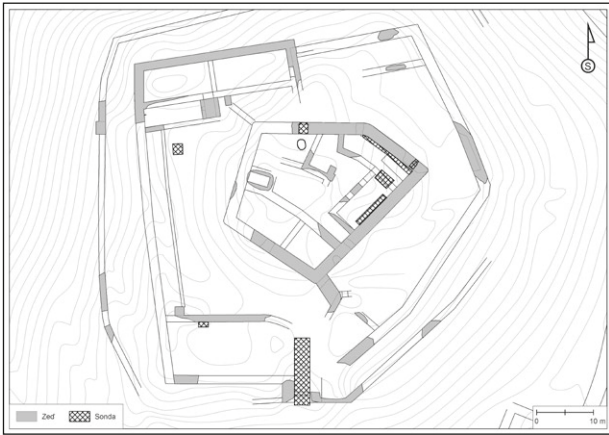
Miroslav Dejmál

Literatura

Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha: Libri.

Resumé

Jamolice (Bez. Znojmo), Burg Templštejn. Mittelalter. Burg. Rettungsgrabung.

Obr. 50. Jamolice, Hrad Templštejn, lokalizace sond v rámci areálu hradu.

Abb. 50. Jamolice, Burg Templštejn. Lage der Grabungsschnitte im Burgareal.

Obr. 52. Jamolice, Hrad Templštejn. Sonda S2, Pohled na dlažbu ve vstupu do jádra. Vpravo patrná kapsa po závoře.

Abb. 52. Jamolice, Burg Templštejn. Grabungsschnitt S2. Blick auf den Pflaster im Eingang in den Schloßkern. Rechts die Riegeltasche sichtbar.

Obr. 51. Jamolice, Hrad Templštejn. Sonda S1/A. Pohled na čelo brány. Vpravo dole odvodňovací kanálek. Nahore druhotně zazděné kapsy.

Abb. 51. Jamolice, Burg Templštejn. Grabungsschnitt S1/A. Blick auf die Torfront. Rechts unten ist ein kleiner Entwässerungskanal, oben die sekundär eingemauerten Riegeltaschen sichtbar.

JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU (OKR. TŘEBÍČ)

Náměstí Míru a Helfertova ulice. Raný a vrcholný středověk, raný novověk. Záchraný výzkum.

Výzkum na náměstí Míru odhalil z velké části jeho původní středověkou a raně novověkou podobu. Kromě uloženin odpadního a vyrovnávacího charakteru, reliktnů dlážděné či štětované komunikace a rozličných zahloubených objektů neurčitelné funkce, byly dokumentovány zejména kamenné základy menších středověkých krámků (v některých případech podsklepených) a větší, původně dřevohliněná stavba. Tyto situace lze datovat pomocí mincovních nálezů a dalších doprovodných artefaktů do časového rozpětí 14. až počátek 16. století. Na několika místech, zejména v trasách inženýrských sítí, kde se stavba více zahlubovala, se podařilo zachytit také situace z 12.–13. století.

Renesanční a barokní fázi této veřejné plochy reprezentují odkryté základy dvou patrových podsklepených domů znázorněných i na městských vedutách. Ze stejného období pochází i dřevěný vodovod, doložený železnými spojkami v pravidelných rozestupech.

Menší výzkum proběhl při navazující stavbě v prostoru ulice Helfertova, kolem kostela sv. Markéty. Zdejší situace měly ve svrchních partiích povahu navážek novověkého stáří, ve spodních se však podařilo minimálně na jednom místě zachytit souvrství středověké (rámcově 13. století) a pravděpodobně i reliktní nadzemní dřevohliněné stavby. V těsné blízkosti